

Democràcia: sencera, semí, desnatada, condensada...

written by Francesc Pomés Martorell | 29 de maig de 2023

Comencem, en contra d'allò que aconsellen les bones pràctiques, per la conclusió de l'article: No hi ha cap democràcia completa, ni perfecta. Tota democràcia és un camí sense final.

Si ja teniu clara la conclusió, ja podeu passar a una altra cosa, però, si voleu seguir-me una mica, intento explicar-la i raonar-la.

L'origen de la democràcia, l'exercici del poder per part del poble, se situa habitualment a l'Atenes clàssica del segle V a.C. Això ja comença per plantejar una problemàtica clara perquè si som una mica seriosos hem de dir que la democràcia atenenca era una democràcia en què només hi podien participar els homes rics i propietaris. Les dones, els metecs (els estrangers residents a Atenes), els ilotes (les classes socials pobres) i els esclaus, *off course!*, n'estaven exclosos. Per tant, tot i valorar-ho pel que tenia d' excepcional en el seu temps, ja veiem que la cosa no pintava gaire bé per a la majoria de les persones. Gran part del mateix passarà a l'època republicana de l'antiga Roma.

Durant allò que hem anomenat l'època medieval l'únic límit al poder dels reis eren les corts o parlaments, en els quals només estaven representats la noblesa, els càrrecs eclesiàstics i la burgesia naixent, sobretot mercaders. S'ha de dir que, malgrat les seves limitacions, a Catalunya, vàrem ser avançats en el control del poder reial mercès a les assemblees de pau i treva i la Cort comtal segles X-XI) i posteriorment amb la Generalitat (1339).

No serà fins a la Revolució nord-americana i la Revolució Francesa (finals del segle XVIII) quan es tornarà a concretar

una idea democràtica de l'exercici del poder i començarà a ser una aspiració compartida. Però, i els peròs sempre són importants, durant els primers temps i quasi bé tot el segle XIX, la participació democràtica també fou restringida a les classes benestants masculines (vot censatari) i no serà fins a finals del segle XIX que s'anirà aconseguint el dret de vot de tots els homes, i fins al segle XX no s'aconseguirà el dret de vot de les dones, amb diferències temporals importants entre els diversos estats i sota la forma d'una concepció de la democràcia dominada pel pensament liberal i el capitalisme.

En aquests inicis del segle XXI, una gran part del món viu en règims teòricament democràtics, sense oblidar mai que també n'hi ha una gran part que són dictadures o règims autoritaris (començant per la Xina, per exemple).

Tot i això, la forma que presenten les democràcies en els diferents estats que se'n proclamen són força diferents entre si. Fonamentalment per dues raons:

1. L'extensió temporal del règim democràtic, és a dir, el temps que un estat fa que viu sota formes democràtiques.
2. La cultura o mentalitat democràtica existent a cada societat. Tot això fa que malgrat que parlem d'estats democràtics, les diferències entre si siguin força importants.

Podríem dir que durant el segle XIX i XX hi hagut un cert consens sobre què enteníem per democràcia i com s'articulava, malgrat les diferències esmentades. Avui podríem dir que les democràcies estan en crisi per diverses raons. Per una banda, perquè el sistema representatiu homogeneïtzat pels partits i un determinat sistema electoral és incapaç d'establir una relació fluïda i responsable respecte dels ciutadans a qui proclamen representar. També s'ha fet evident que hi ha poders, especialment l'econòmic però també el d'unes determinades estructures de l'estat, que són capaços d'estar per sobre del poder representat per les persones que elegim els ciutadans. Un altra raó d'aquesta crisi és la globalització que s'ha produït: els estats actuals, fins i tot

els més poderosos, són incapaços de regular i controlar les grans empreses transnacionals i els mercats de capitals, béns i serveis que circulen mundialment, com tampoc poden controlar realment els moviments de població, per molt que ho intentin, moltes vegades amb formes contràries al respecte per als drets humans. Afegiu-hi que tornem a tenir una abundant població migrant en molts estats, necessaris per a una determinada economia, i que són tractats, si no com a esclaus (encara que la seva situació s'hi approximi molt en alguns casos), sí com a privats de drets de ciutadania.

Davant d'aquesta crisi innegable, a les democràcies han sortit dues tendències contradictòries:

1. Un intent de retorn a solucions autoritàries i quasi bé dictatorials per tal de mantenir l'ordre existent que només afavoreix clarament a una petita part de la població. I d'aquí el ressorgiment del feixisme i un cert populisme que podem observar en moltes democràcies.

2. L'intent d'aprofundir en la democràcia mitjançant mecanismes participatius, de rendició de comptes dels representants, de descentralització de la presa de decisions, d'organització de moviments socials alternatius, etc.

Segurament allò que no és vàlid és pretendre acarar els reptes actuals amb formes, institucions i partits que són instruments del segle XIX i, per tant, no poden respondre de cap manera efectiva a la situació actual. Però, és clar, els afavorits per aquest sistema no estan disposats de cap manera a emprendre mesures que posin en dubte els seus privilegis i el seu poder. Alguns està clar que abans prefereixen buscar solucions autoritàries que posar en risc els seus interessos. Així hem vist com, amb l'excusa del terrorisme o de la pandèmia recent, molts estats democràtics han implantat mesures de restricció de drets fonamentals que han costat moltes lluites per assolir-los, i els estats són incapaços de fer front a la crisi medi-ambiental global. A nivell general, aquí estem i no oblidem que, malgrat algunes opinions, la

història no està escrita i qualsevol deriva és possible.

Amb tot allò que acabem d'exposar n'hi ha prou, crec, per tenir clar que la democràcia és una forma històrica de govern sotmesa a les conjuntures canviants i que, per tant, mai es pot considerar assolida completament ni per sempre.

Si ens centrem en el cas espanyol i català, òbviament, ja podem entendre que té característiques pròpies, que ja hem esmentat indirectament. Espanya no té una tradició històrica llarga de pràctica democràtica –recordem els constants cops d'estat i guerres civils–, ni una cultura democràtica consolidada entre els seus ciutadans. No saben respectar ni defensar les opinions contràries a les nostres. A més, el feixisme espanyol (així l'anomena la [Resolució 39 \(I\) de l'ONU](#), del 1946), altrament dit franquisme, no va ser mai derrotat, sinó que la *democràcia* actual és clarament una continuïtat del règim dictatorial sense que es produís cap trencament, ni depuració, ni assumpció de responsabilitats, ni rescabament de les víctimes, com sí que va passar a Itàlia o Alemanya, per part dels servidors de la dictadura. De fet, gràcies a la repressió i l'exili forçós de centenars de milers d'espanyols i la durada del règim franquista, hi ha una certa cultura social franquista que explica tant la corrupció sistèmica en la qual vivim, com el ressorgiment sense caretes d'un franquisme sociològic que sempre ha estat present.

Per això dir que Espanya és una democràcia completa o exemplar, a part de per les raons generals que hem assenyalat, és una completa bajanada i respon només a l'intent de mantenir els privilegis i el poder d'unes classes incapaces d'acceptar el lliure joc democràtic, cosa que el cop d'estat contra la II República o el 23F palesen clarament. Primer la lluita armada d'ETA (amb el consegüent terrorisme d'estat i les lleis d'excepció), després els moviments anti-OTAN o el 15M, i ara el moviment independentista català han evidenciat l'autèntica cara de la *democràcia* espanyola. Una democràcia incapaç de fer front democràticament a cap moviment que posi en dubte els

privilegis d'uns quants i en què els exemples de pràctiques que no s'haurien de produir mai s'encadenen un darrere l'altre, dia sí dia també. La llista va des de la corrupció sistèmica, en la qual la Corona n'és un actor més, les tortures, les persecucions per raons ideològiques, el tancament de mitjans d'expressió, l'encarcerament i exili de dissidents polítics i artistes, lleis limitadores de drets fonamentals, el tracte de favor a franquistes i feixistes en general, el masclisme judicial, etc., fan que es necessiti una cara molt dura per dir que Espanya es una democràcia completa. El moviment independentista català no ha fet més que despullar l'autèntica cara de la *democràcia espanyola*, tal com constaten diverses institucions internacionals, la darrera el Comitè de Drets Humans de l'ONU, la resolució del qual podeu llegir [aquí](#).

La saviesa popular ho sap resumir millor que cap pensador: Diga'm de què presumeixes i et diré què et manca!

Com veieu, hem fet unes quantes giragonses per tornar al principi: No hi ha cap democràcia completa ni perfecta i, parafrasejant Orwell, algunes democràcies són més democràcies que altres.

A bon entenedor...